
Kampen mot jomfruhinnen

SPRÅKSPALTEN

ERLEND HEM

erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem er instituttsjef i Legeforskningsinstituttet, professor ved Universitetet i Oslo og leder av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Ordet *skjedekrans* har på relativt kort tid slått rot i dagligspråket.

Allegori med en jomfru (1480). Maleri av Hans Memling (1430–93).

Debatten om ordet *jomfruhinne* har gått flere runder, men over ganske få år. I Sverige ble *mödomshinna* foreslått erstattet med nyordet *slidkrans* i 2009 (1, 2), og etter hvert ble *kønskrans* den danske betegnelsen (3, 4).

Skjedekrans dukket første gang opp i Nasjonalbibliotekets digitalbibliotek i 2011, da det ble brukt i metodeboka til organisasjonen Sex og samfunn. Norges største jenteblad skroter ordet *jomfruhinne* i 2015, fordi de mente at uttrykket bidro til sexifisering og mytifisering av kvinner, og de anbefalte å bruke *bløt slimhinnefold* eller *skjedekrans* i stedet (5). På engelsk er det tilsvarende uttrykket *maidenhead* merket med «Now archaic» i *Oxford English Dictionary* (6). Den engelske betegnelsen for skjedekrans er *vaginal corona*.

En del av diskusjonen dreide seg om at unge jenter med minoritetsbakgrunn ble tatt med til lege av foreldre som ville undersøke om de hadde hatt sex. «Myten må avlives, og begrepet må bort», uttalte Svein Aarseth, lederen i Rådet for legeetikk (5). Betenkelighetene ved såkalt hyminalplastikk hadde blitt diskutert i flere år (7). I 2017 erstattet *Store norske leksikon* oppslagsordet *jomfruhinne* med skjedekrans (8).

Myten om hymen

Hymen er en medisinsk betegnelse (9) som har gitt opphav til en lang rekke faguttrykk, slik som *hymen anularis*, *hymen cribriformis*, *hymen imperforatus* osv. (10). Det er tett forbundet med det latinske ordet for jomfru, *virgo*, der *virgo intacta*, uberørt jomfru, bærer på tung kulturell ballast.

Disse betegnelse har en lang forhistorie. De var for eksempel tema i den første forskningsartikkelen på norsk skrevet av en kvinnelig lege i 1905. Den handlet om deflorasjonens anatomiske tegn (11). Så sent som i 2010 sto det i læreboka i rettsmedisin at man tidligere fokuserte mye på å måle vidden av skjede- og jomfrupåbningen, «men med støtte i nyere forskning vektlegges ikke dette lenger» (12).

«Problemet med ordet jomfruhinne er at det inneholder to myter: at den er en hinne, og at den kan si om noen er jomfru»

I den første utgaven av bestselgeren *Gleden med skjeden* foreslo forfatterne å bruke det internasjonale ordet hymen. Men i den nye utgaven anbefaler de skjedekrans, blant annet fordi hymen betyr membran på gresk, «noe som strengt tatt ikke er stort bedre enn hinne» (13). Ordet ser ut til å ha etablert seg i dagligspråket. Skjedekrans gir 33 treff i bøker og 43 i aviser i Nasjonalbibliotekets digitalbibliotek (2.8.2023).

Warsan Ismail, lege og samfunnsdebattant, har påpekt at ord alltid har flydd inn og ut av ordbøker, leksikon og dagligtale uten særlig stor ståhei. «I dag sier vi kjønnslepper og ikke skamlepper, tuberkulose og ikke tæring, epilepsi og ikke fallesyke. Om femten, tjue eller tretti år vil også 'skjedekrans' være såpass innarbeidet i språket at 'jomfruhinne' vil oppleves like gammelmodig og utdatert som 'dåsemikkel' og 'døgenikt'», skriver hun (14).

Når nye ord erstatter gamle, mister man noe og vinner noe annet. Problemet med ordet jomfruhinne er at det inneholder to myter: at den er en hinne, og at den kan si om noen er jomfru. Å bytte ut jomfruhinne med skjedekrans gir et mer presist språk, det er mer i tråd med den fysiologiske virkeligheten, og vi kvitter oss med et syn på kvinnelig seksualitet som hører fortida til (15).

REFERENCES

1. RFSU. Slidkrans ett av årets nyord 2009. RFSU 21.11.2017. <https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-dig-som-undrar/kropp-och-kon/fittfakta/slidkrans-modomshinna/slidkrans--arets-nyord-2009/> Lest 2.8.2023.
2. Husøy S. Døper om jomfruhinnen. NRK 6.5.2009. www.nrk.no/livsstil/doper-om-jomfruhinnen-1.6596708 Lest 10.12.2017.
3. Korsgaard K. Jomfruhinden skal have nyt navn – nu skal det hedde 'kønskrans'. Politiken 6.6.2013. <https://politiken.dk/danmark/art5450812/Jomfruhinden-skal-have-nyt-navn-nu-skal-det-hedde-k%C3%B8nskrans> Lest 21.8.2023.

4. Den danske ordbog. Kønskrans. <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=k%C3%B8nskrans> Lest 2.8.2023.
5. Gilje CT. Norges største jenteblad skrotet begrepet i fjor. Vårt Land 12.9.2016. <https://www.vl.no/nyheter/2016/09/11/norges-storste-jenteblad-skrotet-begrepet-i-fjor/> Lest 21.8.2023.
6. Dictionary OE. maidenhead, n.¹, sense 1.a. https://www.oed.com/dictionary/maidenhead_n1?tab=factsheet#38608184 Lest 21.8.2023.
7. Førde R. Operativ rekonstruksjon av jomfruhinne. Tidsskr Nor Legeforen 2002; 122: 1709.
8. Konstad M. «Jomfruhinna» byttes ut med nytt ord i leksikon. NRK 20.11.2017. www.nrk.no/norge/_jomfruhinna_-byttes-ut-med-nytt-ord-i-leksikon-1.13785213 Lest 10.12.2017.
9. Mishori R, Ferdowsian H, Naimer K et al. The little tissue that couldn't - dispelling myths about the Hymen's role in determining sexual history and assault. Reprod Health 2019; 16: 74. [PubMed][CrossRef]
10. Nørby S. red. Klinisk ordbog. 16. utg. København: Munksgaard, 2004: 539.
11. Arentz-Hansen C. "Kvinder med begavelse for lægevirkosomhed": Norges første kvinnelige leger, og tiden de virket i. Oslo: Cappelen Damm, 2018: 187–8.
12. Ormstad K, Hougen HP, Myhre AK. Undersøkelser ved seksual- og voldsforbrytelser. I: Rognum TO, red. Lærebok i rettsmedisin. 2. utg. Oslo: Gyldendal akademisk, 2010: 398.
13. Brochmann N, Dahl ES. Den nye gleden med skjeden: alt du trenger å vite om underlivet. 2. utg. Oslo: Aschehoug, 2023: 51–2.
14. Ismail W. Ord har ingen magisk evne til å forvandle virkeligheten. Klassekampen 2.12.2017: 2–3.
15. Fjeld J. «Hva skal vi ellers kalle dem?» Dagbladet 21.5.2019: 8–14.

Publisert: 24. juni 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0502

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 15. juli 2026.